

- стимулювати пізнавальний інтерес учнів;
- надати навчально-виховній роботі проблемний, творчий, дослідницький характер;
- забезпечити навички діяльності учня стосовно інформації, що міститься в навчальних предметах, в навколишньому світі;
- за допомогою реальних об'єктів та інформаційних технологій, формувати вміння учнів самостійно шукати, аналізувати і відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати і передавати її.

Як показує практика, без новітніх інформаційних технологій вже не можливо уявити сучасне навчання. Очевидно, що в найближчі десятиліття роль новітніх технологій зростатиме і відповідно до цього зростатимуть вимоги до комп'ютерної грамотності. Уроки з використанням новітніх інформаційних технологій стають звичними для учнів початкової школи, а для вчителів – нормою роботи, що є одним із важливих результатів інноваційної роботи в школі. Комп'ютер не може повністю замінити вчителя. Саме вчитель має можливість зацікавити учнів, викликати допитливість, завоювати їх довіру; він може спрямувати їх увагу на ті або інші важливі аспекти предмета, який вивчається; відзначити їх старанність та знайти шляхи спонукання до навчання. Отже, вчитель повинен визначити місце та роль новітніх технологій у своїй професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Веремійчик І.М. Стежинка до майстерності. – К.: Педагогічна думка, 2002. – 128 с.
2. Гнедко Н. Застосування мультимедійних курсів лекцій в освітньому процесі вищих навчальних закладів / Наталя Гнедко // Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців 13-14 травня 2009 року, м. Рівне. – Рівне: РВВ РДГУ, 2009. – 30-31 с.
3. Інтерактивні технології на уроках трудового навчання. Методично-практичний посібник. – Полтава: ПОППО. – 2007. – 120 с.

Пецкова І.В.

студентка;

Грицай Н.Б.

*доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри,
Рівненський державний гуманітарний університет*

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ 7 КЛАСУ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

У взаємозв'язку з навколишнім світом людина ознайомлюється з новими предметами і явищами дійсності. Коли щось набуває для неї деяку значущість, воно викликає у неї інтерес, специфічну спрямованість на неї особистості.

Відтак, у загальноосвітній школі важливо сформувати в учнів інтерес до навчально-пізнавальної діяльності, до вивчення окремих предметів. Особливо це стосується предмета «біологія», рівень знань з якого через складність програми, на жаль, з кожним роком знижується.

Щоб запобігти таким наслідкам, педагогам необхідно працювати над стимулюванням пізнавального інтересу школярів.

Дослідженню проблеми взаємозв'язку пізнавального інтересу та навчальної діяльності школярів вітчизняні вчені приділяють багато уваги. Навчання є специфічною пізнавальною діяльністю. З мотивами навчання тісно пов'язані інтереси, вони взаємно переплітаються. Пізнавальний інтерес формується в

організованій навчальній діяльності, спрямованій на оволодіння практичними навичками та знаннями. Дослідження та вивчення даної проблеми є необхідним і актуальним у сучасній системі освіти та педагогічній науці [1].

Проблему розвитку пізнавального інтересу школярів вивчали С. Величко, І. Вікторенко, Л. Вишневська [1], Т. Головань, Н. Житеньова, В. Загривий, С. Захаров, І. Кузнецова, С. Шумигай, Г. Щукіна та ін.

Варто виокремити дисертаційне дослідження Н. Постернак, присвячене стимулюванню пізнавального інтересу учнів до біології шляхом їх ознайомлення з науково-популярною інформацією про лікарські рослини [4].

Проте проблема розвитку пізнавального інтересу учнів у 7 класі на основі зоологічного матеріалу не була предметом спеціальних наукових пошуків.

Мета статті: розкрити особливості розвитку пізнавального інтересу учнів 7 класу на уроках біології.

Інтерес – це сконцентрованість на певному предметі думок, які викликають мету ближче ознайомитись з ним глибше в нього проникнути, не випускати з поля зору. Пізнавальний інтерес є головною рушійною силою пізнавальної діяльності школярів.

Пізнавальний інтерес – важливе особистісне утворення та характеристика навчального процесу. Він є вираженням загальної спрямованості особистості, пізнавальних інтерес охоплює всі психічні процеси – сприйняття, пам'ять, мислення, стимулює пізнавальну активність учнів. Таким чином, у ході процесу пізнавальних інтересів активізується діяльність особистості.

Пізнавальний інтерес учнів повинен відповідати основним завданням навчання, виховання та розвитку і виконувати функції прищеплення потреб і навичок самостійного поповнення знань; розвитку умінь і навичок логічних міркувань, пізнавальних здібностей та вмій використання усіх джерел пізнання; формування світогляду.

Пізнавальний інтерес можна класифікувати за різними критеріями:

- за стійкістю (ситуативний інтерес, стійкий інтерес, інтерес-ставлення);
- за спрямованістю (безпосередній інтерес, опосередкований інтерес);
- за рівнем дієвості інтересів (пасивний інтерес, активний інтерес зацікавленість, допитливість, заглибленість) [2; 3; 6].

У навчальному закладі необхідно створити відповідне освітньо-пізнавальне середовище, яке має пробуджувати в учнів активність, давати їм можливість здійснювати різноманітні види діяльності.

Навчально-пізнавальна діяльність має на меті засвоєння учнями нових знань, умінь і навичок творчої діяльності, тобто діяльність учнів, спрямована на засвоєння нових знань та способів діяльності. Тому, кажучи про засвоєння, ми маємо на увазі пізнавальну діяльність учнів, але завжди в поєднанні з керівною, навчальною роллю вчителя і змістом навчального матеріалу, враховуючи його структуру [2].

Основними завданнями, на основі яких відбувається організація навчально-пізнавальної діяльності учнів, є:

1. формування в учнів розуміння суспільної ролі наукових знань та освіти в сучасних соціально-економічних;
2. розвиток у школярів пізнавальних інтересів і здібностей, потреби глибокого і творчого оволодіння знаннями, навчання емоційного набуття знань;
3. виховання позитивних мотивів навчальної діяльності, відповідального ставлення до навчання;
4. розвиток індивідуальних здібностей і талантів, забезпечення умов для самореалізації учнів;

5. засвоєння змістового аспекту загальнолюдських і культурно-національних цінностей; оволодіння основами наукової організації праці, елементами культури розумової діяльності [5].

Якщо в процесі пізнання нового учні будуть виконувати розумові і практичні дії відповідно із встановленими етапами процесу вчення, то можна стверджувати, що в навчанні створено умови для активізації пізнавальної діяльності учнів і осмислення ними процесу вчення.

Основною умовою формування пізнавального інтересу школярів є зміст і організація уроку. Відбираючи матеріал і продумуючи прийоми, які будуть використані на уроці, потрібно передусім оцінити їх з точки зору можливості порушити і підтримувати інтерес до предмету.

Одним із методів активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках біології є робота з підручником, найважливішим джерелом інформації і знань для учнів. Це ефективний засіб повторення, закріплення та узагальнення матеріалу і активізації розумової діяльності школярів, адже робота над підручником пов'язана із аналітичною діяльністю мислення.

Але робота з підручником на уроках має епізодичний характер, тому потрібно звернути увагу на роботу з оволодіння учнями навичок розуміння прочитаного. Для закріплення знань після прочитаного тексту в підручнику на уроках біології можна використовувати такі завдання:

- пояснити значення тих чи інших слів;
- визначити, скільки разів в тексті трапляється слово (наприклад, нестатеве розмноження), чи завжди в одному і тому ж значенні, що ще воно може позначати;
- знайти визначення деяких термінів, правил;
- провести конкурс на найточніше і коротке визначення та ін.

Всі ці прийоми активізують пізнавальну діяльність учнів і слугують одним із засобів стимулювання навчальної роботи.

До методичних прийомів, які стимулюють пізнавальний інтерес учнів є читання науково-популярної літератури, біологічні ігри, виконання творчих завдань, міні-досліджень тощо.

У 7 класі для формування пізнавального інтересу до біології доцільним є проведення нетрадиційних уроків, як-от: уроки-екскурсії, уроки-заочні подорожі, уроки-дослідження, уроки мислення серед природи, диспути, змагання, турніри, інтегровані уроки тощо. Такі уроки формують позитивні мотивацію і ставлення школярів до навчальної діяльності, розвивають їхні прагнення до ґрунтовнішого пізнання предметів, які вивчаються, потребу в самоосвіті, а також стимулюють пізнавальну діяльність, підвищують ефективність навчання [4].

Отже, пізнавальний інтерес – важливе особистісне утворення, яке стимулює пізнавальну активність учнів і сприяє інтелектуальному розвитку особистості, створює умови для творчої навчальної діяльності учнів, позитивно впливає на результати процесу навчання, сприяє особистісному зростанню школярів. Наявність пізнавального інтересу у дитини допомагає і реалізації виховних завдань навчання, тобто допитливість, емоційна причетність до подій, що виявляються під час навчання, – все це пов'язано із зацікавленістю дитини, яка сприяє формуванню емоційно-ціннісних орієнтацій та спрямованості особистості на цінності суспільства [1; 3; 4].

Існує безпосередній зв'язок між рівнем розвитку пізнавального інтересу та успішністю учнів, тому пізнавальні інтереси можна розглядати як рушійну силу активізації навчання, розвитку пізнавальної активності учнів, важливий напрям підвищення ефективності навчальної діяльності. Розвиток пізнавального інтересу на уроках біології допомагає дітям краще засвоювати матеріал навчального предмету, з

цікавістю вивчати факти та явища, які не вивчаються на уроках, займатися самостійною дослідницькою діяльністю.

У подальших дослідженнях буде проаналізовано вплив різних форм, методів та методичних прийомів на розвиток пізнавального інтересу учнів з біології.

Список використаних джерел:

1. Вишнеvsька Л. В. Пізнавальний інтерес – основна рушійна сила якісного навчання, дослідження ефективності його формування / Л. В. Вишнеvsька, В. П. Вишнеvsький, Т. А. Попович, Г. О. Рябініна // Природничий альманах. Серія: Біологічні науки. – 2017. – № 24. – С. 7-17.
2. Огороднійчук З. В. Пізнавальні інтереси учнів як фактор їх професійного самовизначення / З. В. Огороднійчук // Психологія. – К., 1990. – Вип. 35.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко. – К.: Генеза, 1999. – 368 с.
4. Єфименко В. В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності у школі / В. В. Єфименко. – М.: Просвіта, 2003. – 35 с.
5. Постернак Н. О. Стимулювання пізнавального інтересу учнів 6–8 класів до біології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання» (біологія) / Н. О. Постернак. – К., 2003. – 20 с.
6. Хабіб Р. Е. Активність учнів початкових класів / Р. Е. Хабіб. – М.: Просвещение, 1998. – 236 с.

Рижих Н.О.

*завідувач відділу організаційно-масової роботи,
Донецький обласний центр технічної творчості дітей та юнацтва*

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Формування творчої, ініціативної, національно свідомої особистості вимагає наповнення ланок навчально-виховного процесу змістом, що відображає об'єктивну історію, мистецтво, культуру всієї України та забезпечує можливість духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального та культурного потенціалу, як найвищої цінності суспільства [6]. Патріотичний напрямок реалізується через громадянську освіту, правове та морально-естетичне виховання на основі вивчення традицій українського народу.

Патріотичне виховання молоді є одним з найголовніших пріоритетів молодіжної політики в Україні, складовою частиною виховного процесу, який являє собою систематичну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади і громадських організацій щодо формування у громадян високої патріотичної свідомості, почуття любові до країни, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Воно включає у себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, володіє високим рівнем комплексності, тобто охоплює своїм впливом усі покоління і пронизує всі сторони життя: соціально-економічні, політичні, духовні, правові, педагогічні, спирається на освіту, культуру, історію, державу, право тощо.

Особливості розвитку національної свідомості та самосвідомості вихованців досліджували вітчизняні педагоги: Г. Ващенко, О. Дорошкевич, О. Духнович, П. Куліш, С. Русова, К. Ушинський, І. Бех, І. Дзюба, В. Дончик, М. Євтух, М. Стельмахович, Д. Тхоржевський та ін. Вони вважали, що у виховній системі головною стала ідея виховання людини як громадянина і свідомого патріота на основі загальнолюдських і національних цінностей, ідеї народності, державності, людяності.